

TOVĂRĂȘIA

Foale economică, care cuprinde tot felul de povețe despre formarea și conducerea tovărășiilor economice.

Foia oficioasă a „Reuniunii proprietarilor de vite din Orăștie”, care face asigurarea vitelor.

— Sfaturi pentru agricultură, meserii și negoț, și îndrumări pentru valorizarea produselor economice —

Aduș economic la „LIBERTATEA”.

Apare tot a doua săptămână, Joia.

Intocmită de VAS. C. OSVADĂ

Adunările noastre.

Sîmbătă, în 18 l. c., s'a ținut în orașul Turda adunarea vestită în numărul trecut al foii noastre. De-o parte vestirea prin foia noastră, de altă parte mișcarea frumoasă a fruntașilor din Turda, a făcut ca adunarea aceasta să fie una din cele mai izbutite printre cele ținute în timpul din urmă.

Fiu al comitatului Turda-Arieș, redactorul foii noastre dl V. C. Osvadă, s'a întors în mijlocul vechilor săi cunoscuți și soți de școală, ca cu grai măestru să propovăduiască credințele sale pornite din gîndul de a ridica bunăstarea plugarului nostru prin rînduirea muncii și însoțirea puterilor lui.

Adunarea a fost deschisă de dl *Dr. Valeriu Moldovan*, cunoscutul luptător naționalist din Turda, — care în cuvinte alese își mărturisește bucuria ce o simte văzînd adunați fruntași și plugari în număr așa de mare. Mulțamește dlui *V. C. Osvadă*, că a dat ascultare chemării de a ținea o prelegere și în orașul Turda, cel cu un jur românesc puternic și roagă pe cei adunați să asculte vorbirea.

A luat apoi cuvînt dl V. C. Osvadă.

Azi, — a început dsa, — la părere ar domni »pace« între popoare, între țări, căci nu să mai văd dîndu-se lupte așa de dese și de întete cu armele ascuțite pe cîmpul de războiu străbătut de vaele raniților, de fapt numai la părere nu e războiu, în faptă să dau și azi între popoare nesfîrșite, nu arareori cumplite războaie, dar aceste războaie să dau azi pe tărîmul economic!

În lupta aceasta nu puterea brațului, nici dibăcia în mînuirea sulitei, are să hotărască învingerea, ci pe partea celor mai luminați și cu un razim trainic în avere, va fi!

La noi, Românii, un popor

de plugari, cu pămînt puțin, lupta aceasta numai atunci va fi cu izbîndă, dacă ne vom ști pătrunde de duhul întovărășirii. Puterile mici și răslețe, adunate într'un mănunchi, vor putea să țină piept cu aceia, pe cari o soarte norocoasă i-a făcut stăpîni peste întinderi mari de pămînt și averi de bani, agonisite nu cu sudoarea feții lor, ci a acelor, cari deși ei muncesc, n'ajung totuși să culeagă roadele muncii lor, ci tînjesc în sărăcie și în întunec.

Aduce pilde din viața altor popoare, a Sașilor, a Francezilor, Englezilor, — cari au ajuns la bunăstarea și lumina de azi, fiindcă cu mult înaintea noastră au înțeles glasul de chemare al fruntașilor, cari îi îndemnau la unire în cuget și în fapturi, din cari toți deopotrivă să aibă folosul!

Asupra obștilor sătești, tovărășiile de arendare de moșii, dl Osvadă s'a oprit mai cu răgaz, ținînd seamă de împrejurările din comitat, unde sunt multe moșii nemește arîndate. A arătat, că aceea, ce harnicii noștri mărgineni știu să facă ei de ei, să poate face tot așa, de cu folos prin tovărășiile de arendare!

A trecut apoi la tovărășia dela Orăștie, pentru asigurarea vitelor, și a limpezit gîndul, de care a fost călăuzit la înființarea ei.

A vorbit apoi dl *T. I. Iarca*, medicul vet. al »Reuniunii propr. de vite, din Orăștie«, și a lămurit felul de întocmire al acestei Reuniuni, învoelile de asigurare și statutele ei.

După aceasta s'a deschis dezbateri prin întrebări pe cari să-le pună cei de față și răspunsuri să li-să de de prelegători. Au luat parte la această interesantă discuție lămuritoare fruntași și plugari, — cari aveau ceva nedumeriri ori nu înțelesese ceva din rînduile Statutelor și condițiilor de asigurare.

Toți s'au lămurit și au

rămas apoi deplin mulțumiți de folositoarea Reuniune.

Adunarea a închis-o apoi dl *Dr. V. Moldovan*, rugînd pe fruntașii și plugarii adunați să stăruie într'acolo, ca sămînța aruncată de dl Osvadă să-și aducă roadele sale, — spre mulțumirea dînsului și spre binele nostru ca neam.

La adunare au luat parte un număr mare de preoți, învățători și plugari din jur, din comunele Sînmihai, Copand, Mischiu, Sînd, Petrid, Berchis, Schiop, Hăsuăș, Măgura, Runc, Ocoliș, Ocolișal, Agriș, Săcel, Cacova, Surduc, Poiana, Indol, Micuș, Măhaciu, Hidiș, Ciugud, Ormeniș, Cianu-mare ș. a.

Fruntașii din Turda au luat asemenea parte în număr deplin.

Știri dela Reuniune.

— Impărtășiri oficiale. —

Cancelaria noastră din Orăștie a trimis la adresa tuturor comitetelor tipăriturile pentru prețuirea (biceul) nouă, împreună cu o scrisoare, în care să dau îndrumări pentru umplerea lor. Cele mai multe din comitete au trimis prețuirea de nou, unele au întîrziat cu trimiterea din pricină, că oprite fiind tirgurile n'au putut să știe prețul adevărat al vitelor. Pe calea aceasta rugăm comitetele cari au întîrziat ca în timp de cel mult 10 zile, socotite dela ieșirea foii, să trimeată prețuirea nouă.

Pagubele.

În grupul I—C. s'au întîmplat pagube la următorii membri:

Toma Seraciu, din Caransebeș.
Nicolae Căltun, din Caransebeș.
Vasilie Filimon, din Vinerea.
Nistor Vințan, din Dincul-mic.
Bucur Nicolae lui Chirilă, din Ceriu-Băcăinți și

Iosif Bărbos, din Brănești.

Dirjeciunea noastră rîndue pentru aceste șase pagube numai *trei* aruncuri, adică de trei-ori cîte 4 fileri de fiecare sută de cor. asigurate.

Cazurile sunt de a să scrie în libele pe numele:

Toma Seraciu,
Nistor Vințan și
Iosif Bărbos,

ca și cazurile 3, 4 și 5 din anul 1911. Incassările sunt de a să face în timpul statorit de statute, altcum restanțierii vor pierde îndreptățirea la despăgubire.

În grupul II—A s'au întîmplat pagube la următorii membri:

Andrei Hiliaga, din Daia-română.
George Morariu, din Cuculata.
Georgiu Sântu, din Timpăhaza și
Nicolae Pășiu, din Toplcea.

Dirjeciunea noastră rîndue pentru aceste 4 pagube, *trei* incassări pagubele fiind în sumă mare.

Asupra timpului de incassare sunt datătoare de măsură dispozițiile statutelor.

În libele pagubele acestea sunt de a să scrie pe numele:

A. Hiliaga.
G. Morariu și
Georgiu Sântu,

ca și cazurile 3, 4 și 5 din 1911.

Taxele de schimbare

Incassate pentru prețuirea nouă, vom scrie cum sunt de a să împărți după-ce ne vor fi sosit toate rapoartele.

Trei sărbători economice.

— Iubileele alor 3 bănci —

Trei dintre fruntașele noastre bănci românești au ajuns să sărbătorească împlinirea alor 25 ani de cînd lucrează în ogorul finanțelor române, pentru ajutorarea poporului și înmulțirea averii noastre românești.

Aceste trei bănci sunt:

»Ardeleana« dela Orăștie,
»Patria« dela Blaj și
»Economul« dela Cluj.

Aceste trei așezăminte — întocmai ca celelalte bănci românești, au izvorit din trebuințele obștești și din munca vrednică și însuflețită a citorva fruntași, doritori de înaintare și pe tărîmul economic.

La Orăștie, dl *Dr. Ioan Mihu* a desfășurat steagul mîndru a muncii economice, ocrotită în casă și în mîni românești, — prin banca »Ardeleana«, pornită cu modestul capital de 80 mii coroane! Azi după 25 ani, »Ardeleana« are capital de o mie de mii (un milion) coroane și fonduri proprii de alte nouă sute de mii! Activele din anul jubilar ajung aproape la 8 milioane coroane. (Cu atîta bani lucrează »Ardeleana« după 25 ani dela alcătuirea sa!) Dela înființare până acuma »Ardeleana« a dat pentru scopuri

filantropice, pentru trebuințele culturale și economice a neamului nostru, peste 130 mil coroane.

Ciștișul curat al anului jubilar de 168 mil coroane, este de două ori mai mare ca și capitalul cu care »Ardeleana« și-a început lucrările.

Intru amintirea acestei sărbători »Ardeleana« zidește un »edificiu cu o sală de reprezentăți menit să ofere adăpost tuturor pornirilor culturale, sociale și economice potrivite a contribui la înălțarea poporului nostru prin cultură sănătoasă, viață conștientă și bunăstare economică« — cum să spune în raportul direcțiunii către adunarea generală ce să va ține la 28 Februarie.

— Banca »Patria« din Blaj, a fost alcătuită la indemnul băraților nostri vrednici din Blaj, în frunte cu învățatul președinte dl Ioan M. Moldovan (domnul »Moldovănuț«, cum e numit de toți, cîți îl cunosc) și »Patria« s'a pornit cu un capital de abia 110 mil coroane. Azi după 25 ani, are capital de 362 mil coroane, iar fonduri proprii de 669 mil coroane. La o altă peste 1 milion cor.

Azi »Patria« lucrează cu peste 5 milioane coroane!

Ciștișul curat al acestui an de sărbătoare a fost de 125 mil coroane.

Intru amintirea sărbătorii că și-a împlinit 25 ani de muncă străduitoare, — »Patria« a dăruit 25 mil coroane pentru Fondul cultural al archidiecezlii greco-catolice.

Sumele date de »Patria« în cei 25 ani împliniți pentru scopuri filantropice, trec peste 55 mil coroane iar cu cele de acum, ajung la 80 mil cor.

— A treia bancă, ce serbează împlinirea alor 25 ani de cînd și-a început munca roditoare este »Economul« din Cluj »fondat la anul 1886 prin un grup de bărați clujeni, cu sprijinul unor corporații și demnitari, secundați de o serie de fruntași« — cum să spune în raportul direcțiunii către adunarea generală jubilară, ce să va ține la 11 Martie a. c.

Banca »Economul« la început a avut un capital social de 70 mil coroane. Azi are capital de 400 mil coroane și fonduri proprii de peste 280 mil coroane.

Banca »Economul« lucrează azi cu peste 4 milioane 300 mil coroane. În anul încheiat a avut un venit curat de peste 70 mil coroane, sumă ce e ceva mai mare ca decît capitalul cu care »Economul«, acum 25 ani și-a început lucrările. În acest răstimp »Economul« a dat pentru scopuri filantropice suma de aproape 63 mil coroane, iar din ciștișul anului 1910 propunerea este să se dea peste 9 mil coroane pentru scopuri de binefacere!

Dacă în fonduri și în puteri »Economul« urmează după cele altele două surori jubilare, în felul de-a munci pentru popor, și-a ciștișat locul întâi. »Economul« e întâi

noastră bancă, care a înființat tovarășii sătești prin care își trimite ajutorul de credit în satele noastre. — Azi are 10 tovarășii »Reiffeisen« alcătuite pentru acest scop. Ne pare rău că din raportul prea îngrămădit cu vorbe frumoase și cu gânduri bune ale unui suflet ce vrea să nu scape nici un singur indemn — nu putem desluși felul și roadele muncii ce s'a adus cu ajutorul acestor tovarășii prin care vedem întrupată o parte a nizuințelor ce caută legături între băncilor noastre și între tovarășii sătești.

Amintirea serătorii pentru împlinirea celor 25 ani de muncă »Economul« o statornicește și de altfel foarte frumos:

Intregește dăniile pentru școala și biserica din Cluj la suma de 30 mil coroane.

Statornicește un fond pentru un birou de informații juridice pentru țărani lipsiți și pentru reuniunile antialcoholice;

Imparte un număr de cassette de cruțare la cîteva gimnazii și școli mai înalte;

tipărește o îndrumare (curs practic) pentru purtarea socoților la tovarășii sătești;

dăruiește societății Inocențiu M. Clain (Blaj) fond pentru a înființa o fermă model (o școală practică economică);

înființează un post de revizor la bancă care să aibă chemare a supraveghia și organiza tovarășii economice în jurul băncii, — apoi cursuri cu neștiutorii de carte, și conferențe agricole!

Și acum o observare:

Numai la »Economul« dintre cele trei bănci în sărbătoare s'a gândit și la funcționarii băncii, acești roboți aducători de ciștișuri mari pe seama acționarilor și pentru ajutorarea diferitelor scopuri de binefacere și de întărire. Numai direcțiunea »Economului« propune, ca acest an să se socotească pentru funcționari dublu la îndreptățirea lor la penzie! Celelalte două bănci și cînd au sărbătoare așa de mare, au uitat să facă sărbătoare și funcționarilor pe care li au, — dela director până la practicant, — și cărora în primul rînd să-și mulțumească dezvoltarea...

Dar să trecem și peste asta și să privim lucrurile iar numai din latura lor bună:

Cînd știm că aceste trei bănci românești în sărbătoare, pe lângă dividende și tantieme împărțite tot pungilor românești, au dat așa cum au știut, pentru lucruri și lucrări nemateriale, adică și sufletului, filantropiei românești, o sumă de peste 250 mil coroane în 25 ani — trebuie să le trecem cu vederea toate, și laudînd munca celor ce le-au condus să le dorim viață lungă și să i asigurăm de recunoștință obștei înțelegătoare a neamului nostru.

Numai muncă națională și pe tărîmul economic!

Toate gazetele noastre într'un glas au osîndit pasul nesocotit, ce l'a făcut profesorul Dr. Pavel Opreșă din Bradul Zarandului.

Impins de un gînd slab și poate de căpătuială, dascălul român a alunecat pe coasta prăpastiei, ce duce la slăbirea și umilirea neamului nostru. Și ca prăbușirea lui să fie și mai dureroasă, a luat de mână și vre-o doi preoți și cîteva țărani români — tocmai din comuna Tebea, unde zac osîmintele lui Iancu la umbra stejărilor lui Horea!

Ademenit de vorbele unui om, ce vrea să-și ciștișe merite patriotice (așa cum Ungurii înțeleg patriotismul!) — dascălul român Dr. Opreșă a îngenunchiat steagul nădejdelor noastre de muncă națională pe terenul economic și slugă la stăpîn străin a intrat, și d'acolo, de sub streșină străină, chiamă cu glas înșelător pe frații săi ca să intre și ei în slujba rușinoasă...

Păcat, mare păcat, săvîrșește Dr. Opreșă, chemat să deștepte și nu să incurce rostul neamului nostru.

Noi am fost între cei întii, care auzind de porneala profesorului Dr. Opreșă de-a face tovarășie economică cu cîteva slujbași unguri, șvabi și nemți, pripășiți prin Zarand, — ne-am ridicat glasul pornit din curată și înțelegătoare dragoste de neam.

Și în numărul trecut al »Tovărășiei«, în articolul »Naționalismul în economie«, am lămurit pe deplin pentru-ce credem și îndemnăm noi ca mai ales în ale economiei să ne zidim și să rînduim munca noastră pe cea mai națională temelie.

Credința noastră că munca și organizația noastră economică, până cînd dăinuiește starea politică de azi, numai așa să poate face cu izbindă, dacă are la temelie cel mai curat și puternic naționalism, — credința asta ni-s'a întărit și mai mult, văzînd că din prilejul rătăcirii profesorului Dr. Opreșă, toate, dar toate gazetele noastre au mărturisit aceeași credință!

Cum suntem Români cinstiți și cum dorim să fim și d'aici înainte adevărați și înțelegători cetățeni, — în vreme ce osîndim cu toată puterea sufletului nostru rătăcirii de felul celei a drului Pavel Opreșă, — îndemnăm poporul nostru să pornească munea și rînduirea sa economică din dragostea de neam și din convingerea noastră

nestrămutată, că mai ales pe tărîmul economic numai noi prin noi înșine ne putem ajuta ca să mergem înainte!

Ca cetitorii buni ai acestei foi să vadă cît de cu temei a fost judecata noastră asupra acestui lucru, pomenim aci că toate folle românești, într'un glas osîndesc pasul profesorului Dr. Opreșă.

Iată cîteva glasuri de ale celorlalte foi românești:

»Revista Economică«, foala oficială a băncilor române, scrie printre altele:

»Intre împrejurările noastre politice și sociale, porneala dlui Mihalus este de-adreptal o ghicitoare, (enigmatică). Ea a stîrnit în toate folle noastre nedumeriri legiuite asupra scopului adevărat, urmărit cu înființarea noiei Reuniunii economice, știut fiind, că până în timpul de față astfel de conlucrări n'au fost între noi și că am fost cu stăruință lipsiți, chiar și pe tărîmul economic, de ori-ce sprijin, material sau moral, din partea cercurilor oficiale și a obștei maghiare. Ce să fie? Stăm doar în fața unei prefaceri a cercurilor maghiare, pornite tocmai la Brad? Abia credem!

»Dar chiar zicînd că dl Mihalus și soții ar fi conduși de cele mai curate gînduri față de poporul zarandean: iertat este ca intelectualii (cărturarii) români și poporul nostru să-și dea ajutorul sau la înființarea unei noiei Reuniuni cu față încă nelămurită, cîtă vreme scopurile înșirate în »Convocarea« lor să pot ajunge și prin așezeminte românești deja în ființă în comitat și în Brad?

Și spune că acele așezeminte românești sunt: Reuniunea Economică dela Orăștie și Despărțămîntul Asociațiunii dela Brad. Inchee apoi spunînd că:

»Ducă viață nouă în aceste două așezeminte — și vor binemerita din toate punctele de vedere mai mult dela popor, decît prin conlucrarea cu streinii la noua Reuniune de preț îndecelie din punct de vedere economic, și la tot cazul pri-mejdioasă din punct de vedere național!«

»Gazeta Transilvaniei«, vechiul și cinstitul ziar dela Brașov, a publicat Convocarea trimisă dela Brad, dar a adaus la urmă:

»Nu credem că Reuniunea ce să va înființa să facă ceva bine pentru Români! Știm de aite dăți ce a ieșit din asemenea meseteături!

»E trist că Români din Zarand nu pot înființa o Reuniune românească, și unii din ei fug după streinii!«

»Tribuna« din Arad a scris mai mulți articoli vădînd că rău să face ce să face la Brad prin Dr. Opreșă și soții. Toți articolii »Tribunei« spriginesc marele și luminatul adevăr, că de vrem să ajungem la zile mai bune noi Români, și în lucrarea de întărire și înălțare economică, materială, tre-

bue să nizm a ne păstra temelurile naționale și a nizm să ajungem ce putem: prin noi înșine! Să miră de îndărătnicia cu care prof. Dr. Oprea ține la rădăcirea sa, zicînd:

„Au fost zadarnice toate străduințele colegilor (soților săi profesori) de a-l abate din calea ce apucase. Cu îndrjirea unui om orbit de size a mișcat tot ce a putut pentru reușita sa și folosindu-să de legăturile sale personale datorite slujbei ce împlinea pe vremuri, nu s'a sfîșit să împrăstie agenții prin sate, ca să ademenească țărănimia neștiutoare.

„Multă vreme am stat nedumeriți față de ținuta profesorului Oprea, am avut și clipe cînd ne-am îndoit de bunăcredința sa, — dar nu l'am fi crezut nici odată în stare de un pas atît de neromănesa!”

Asemenea scriu și celelalte foi românele

Meseriașii din Blaj.

Hărnicia unui om de inimă, pornește pe drumul înaintării sute și sute de alți vrednici lucrători. — Stegarul care a cunoscut vrednicia bravilor soldați — merge înainte cu deplin curaj.

Așa a făcut și vrednicul stegar a meseriașilor din Blaj, profesorul *Gavril Precup*. Văzîndu-se încunjurat de soldați bravi și sfătuitoari cumpeniți, nu s'a oprit în fața pedecilor, nu s'a speriat de greutate — a nizmuit înainte. Și — a și ajuns!

Reuniunea meseriașilor români din Blaj, zi cu zi să în-tărește, să încheagă și dă roade minunate pentru dezvoltarea meseriilor și negoțului românesc.

Vrednicii meseriași români din Blaj, înțelegîndu-și chemarea aleasă, ce o au în dezvoltarea și întărirea economică a poporului nostru — sunt mindri că pot munci împreună, rînduiți în societatea lor, care sprijinită cu sfaturile vrednicului președinte și a celorlalți Români cu adevărată carte, din Blaj.

Deși Reuniunea meseriașilor români e în ființă numai de 8 ani, și până acum a ajuns roade care face cinste conducătorilor și membrilor acestei harnice tovarășii românești.

Din aceste roade îmbelșugate schițăm cîteva, după raportul secretarului Reuniunii, a dlui A. Gruța:

Societatea a înlesnit deschiderea de ateliere: unui legător de cărți, unui pantofar, unui zugrav, a ajutat pe un neguțător, și pe un măsar ajuns la nepuțință. — A purtat o deosebită grijă pentru ucenicii meseriași. Numărul lor e 120. Din aceștia 70 cercetează școala rom. gr.-cat. de ucenici. Comitetul a asistat la examenul ucenicilor și ia împărțit cu premii în cărți în

valoare de 30 cor. La biblioteca ucenicilor a ajutat cu 30 coroane. A împărțit cu haine 50 ucenici: tipografi 2; comercianți 3; pantofari 14; croitori 7; mecanici 3; cojocari 4; măsari 6; franzelari 3; legători de cărți 3; fauri 3; zugravi 2; morar 1. *In total a dat ajutoare în sumă de 1055 cor.* A așezat un băiat cu 4 clase gimn. la legăteria de cărți în Viena; apoi alți 8 ucenici în Blaj; 1 la comerț; 1 la cojocărie; 1 la rotărie; 2 la mecanică; 2 la croitorie și unul la păpucărie, veniți din comitatele Ciuc, Solnoc Doboca, Făgăraș și Bistrița-Năsăud. Societatea are și un cor, care stă sub conducerea dlui Nicodim Ganea, absolvent al conservatorului din București și Budapesta. Corul numeră 18 dame și 22 domni. La inițiativa societății s'au aranjat mai multe petreceri și s'au ținut 9 conferințe, împreunate cu declamări și cîntări.

Societatea are următorii membrii: fondatori 12, pe viață 56; ordinari 86; ajutători 8. Au murit 3 membri ordinari.

Intre membrii pe viață societatea are mîndria de a număra pe Ilustra doamnă Emilia Dr. Rațiu din Sibiu.

Biblioteca numeră 317 cărți. Foi abonate au fost: „Gazeta Transilvaniei”, „Tribuna”, „Libertatea”, „Tovărășia”, „Foaia Poporului”, „Lupta”, „Gazeta de Duminecă”, „Unirea”; gratuit a venit „Răvașul”. Au cîstit cărți pentru bibliotecă: dl Ioan Bianu, profesor la universitatea din București; dl Dr. Silviu Tamaș, medic militar în Ruma; Dr. Ștefan Erdély, medic în Orăștie; Emil Solomon, forestier în România.

Averea societății e mărișoară. Fondul casei, împreunate cu hală de vinzare este astăzi de 4000 cor. adunat din contribuiri benevole.

Pentru conducerea pe viitor a Reuniunii a fost aleși cu mare în-sufletire: președinte: Gavril Precup, profesor, vicepreședinte: Aurel Trifan, măestru croitor, secretar: Augustin Gruța, cassar: Vasiliu Suci, controlor: Dionisiu Trifan, bibliotecar: Demetriu Turc, econom: Simion Băcilă. Membrii în comitet: Dr. Daniil Sabo, Eugen Nicola, Ilie Mircea, Vasile Barna și Nicolae Baciu. Cu privilegiul adunării generale ținută la 5 Februarie. S'au înscris mai mulți membri la Reuniunea aceasta vrednică de tot sprijinul obștei românești.

Tovărășiiile în Danemarca.

Danemarca e țara societăților, țara în care ori-ce înțelegere cu scop economic să traducă prin întovărășire. Societățile și-au întins lucrarea în toate părțile, căci găsim societăți de agricultură, de lăptărie, de măcelărie, de osă, de conzum, de transport, pentru asigurarea vitelor etc., cari au grupat în jurul lor aproape întreaga populație daneză. Și aici tovarășiiile s'a arătat mai mult la țară decît la oraș.

Cea mai veche tovarășie din Danemarca a fost înființată în 1777

în Govau. Însă în glăsuire cu principiul Rochedalian, cea mai veche este cea din Thiseted, înființată la 1866. La început promite-au foarte puțin: dar la 1884 prin înființarea magazinului central al societății cooperative, mișcarea luă altă formă.

Principiile generale care să aplică la alcătuirea acestor societăți cooperative, să pot cuprinde în punctele următoare:

1. Mai întii membrii, ce voesc să înființeze o tovarășie, sunt ținuti să cîștige ei înșiși capitalul trebuincios, capital, care are o bază puternică: fondul de rezervă,

2. Cîștigul dela finele anului să împarte proporțional între membrii, după ce să fac oarecare rețineri — pentru fonduri.

3. Fiecare membru n'are decît un singur vot la diferitele adunări ale societății.

Cauza care a făcut, ca societățile să înainteze foarte repede a fost, că danezii n'au căutat să înființeze o societate, decît numai atunci cînd s'a simțit absolut lipsă.

Așa de pildă: Tovărășia de lăptărie datează dela 1882, cînd grîul produs în Danemarca nu mai putea concura prin alte țări. Atunci locuitorii s'au văzut constrinși să se ocupe cu producția laptelui și a derivatelor lui și de aici înființarea acestui fel de cooperative. În 1884 s'a înființat tovarășia pentru creșterea rațională a animalelor, fiindcă acestea trebuiau să formeze ramura principală de export.

Abatoarele (belitoarele) cooperative, s'au înființat în 1887, cînd Germania opri importul porcilor din Danemarca, Tot așa și cu tovarășia pentru exportul ouălor și procurarea nutrețurilor.

În tovar. să intră și să iasă de bună voie.

Societățile fiind număroase, s'au grupat în întovărășiri mai mari, alcătuint Confederațiuni și Centrale, asigurîndu-li-se mai bine desfacearea și procurarea produselor micilor societăți.

Cunoașterea mai amănunțită a citor-va societăți cred, că va lămurii și mai bine propășirea țaranului danez și a Danemarcei.

Cea mai importantă prin vechime și lucrare este așa numita „Societatea regească de agricultură”, înființată la 1769, azi cu sediul în Copenhaga. Ea are azi aproape 2000 de membri și 83 societăți de agricultură federale; un capital de peste 400.000 kr. și o subvenție anuală dela stat de 200.000 kr.

Scopul acestei societăți este:

1. De a înlesni călătoriile țaranilor la cele mai frumoase gospodării, cîmpuri de experiență, ameliorări fondiare, muzee agricole, lăptării, măcerării, școli de agricultură, locuri istorice, etc. Unii din țărani sunt trimiși chiar în Germania spre a observa culturile de acolo.

2. De a organiza pe lingă școlile de agricultură, cursuri scurte de acricultură pentru țărani și femei, mai ales vara, iar iarna li-să dă cunoștințele necesare relative la lăptărie, creșterea și alimentarea vitelor, comptabilitatea agricolă, creșterea păsărilor, noțiuni de igienă casnică, etc.;

4. Altă îndatorire a societății este susținerea profesorilor ambulanti de agricultură (consulenți), cari au o foarte mare influență asupra țaranului, căci prin sfaturile date și prin bunele rezultate obținute, au ajuns să aibă cea mai mare încredere a țaranului și de

aici apoi au ușurința, cu care ei urmează pe conducătorii săi, ori de cîte-ori este chemat la înființarea vre-unui așezămînt de interes public.

Lucrarea acestor profesori ambulanti să mărginește în supra-veghierea cîmpurilor de experiență, la conferințe populare, darea de sfaturi agricole, ținerea de cursuri ambulante, redactarea de reviste, etc.

5. Tot societatea aceasta să ocupe cu înființarea școlilor de menaj și a învățămîntului ambulant de menaj, care a avut drept rezultat pregătirea unei bune gospodine, îmbunătățirea traiului și cultivarea diferitelor legume și fructe, cari să pot conserva.

Azi în Danemarca sunt peste 60 de învățătoare ambulante și aproape nu găsești țarancă, care să nu știe a găti cel puțin 20 feluri de mîncare, conserve, siropuri, etc.

6. Alt punct însemnat este susținerea școlilor de agricultură înființate mai ales de particulari și ajutate de Stat și de societățile agricole. În aceste școli nu să primesc tineri decît între 20—25 ani, cari sunt apți pentru lucrările cîmpului și capabili de a și înțelege menirea. Partea practică să face pe pămîntul școalei, iar cea teoretică în muzee și laboratoare.

Fiecare școală are o grădină botanică, una de legume, una de pomi roditori și cîte un bogat cîmp de experiență.

Tot prin societate regească de Agricultură s'a putut da o extindere mare grădinaritului și pomiculturii.

În fine această societate mai are în vedere și pe copiii orfanilor, pe cari sub formă de colonii agricole li așează pe la diferite forme, dînd în modul acesta noi forțe agriculturii și scăpînd pe aceste creaturi stinghere dela o decădere și nenorocire sigură.

În afară de societățile cu caracter curat agricol, mai sunt așa numitele Societăți pentru cultura țarinelor, care sprijinite de Stat, au de scop de a transforma toate locurile neproductive din cauza mlaștinilor sau nisipurilor, în locuri bune de cultură, sau împădurindu-le. Până acum aproape 50.000 hectare, au fost prefăcute prin mijlocirea acestor societăți și lucrările continuă și acum.

Sunt apoi nenumărate societăți pentru creșterea animalelor de casă, care au făcut azi ca Danemarca să fie trecută printre țările de frunte. Găsim aci societăți pentru creșterea cailor, a vacilor, a porcilor, etc. Vom spune altădată despre Societățile cooperative de lăptărie, care sunt cele mai importante prin rezultatele ce au dat.

(Curier. Banc. pop. din Rom).

I. Moșiu.

Insoțirile satești Raifeisen alcătuite prin Reuniunea română de agricultură din comitatul Sibiului.

(Urmare din Nr. 2).

10. Insoțirea din *Nucet*, înființată în 1903, la finea anului 1909 a avut 101 membri cu cor. 2020 părți fundamentale. Depuneri, cu minimum de cor. 1360 și cu maximum de cor. 3599-53, a avut 51, cu suma totală de cor. 26,478-34. Ea dispune de fond neatacabil de cor. 2083-16; de

fond de rezervă de cor. 226'33 și de fond economic de cor. 815'27. Pretensiunile Însoțirei, cu minimul de cor. 10, și cu maximul de cor. 2100, sunt de cor. 55,459, față de cari stă împrumutul dela banca creditoare de cor. 32,000. Profitul curat realizat în 1909 e de cor. 1659'17. Intre îmbunătățirile legale de Însoțire, să numără faptul, că membrii Însoțirei să folosesc tot cu mai mult succes de grapa de muschi și de mașina de sămănat trifoiu, ce este proprietatea Însoțirei. Cultura trifoiului ia din ce în ce, deși hotarul nu este comasat, dimensiuni tot mai mari.

Prezident al Însoțirei e preotul gr-cat. Ioan Tatu, iar cassar neobositul paroh gr-or. Ioan Demian.

11. Însoțirea din *Bungard* s'a înființat în 1900. Ea în 1909 a avut depuneri în sumă de cor. 2606'50, cu un spor de cor. 1606'50 față de anul 1908; împrumuturile acordate membrilor dau suma de cor. 9410'90, cu un spor de cor. 6810'52 față de anul trecut. Profitul curat realizat de cor. 49'59, adăugându-se la fondul de rezervă, acesta a ajuns cifra de cor. 18841. O reculegere în mersul afacerilor Însoțirei să resimte și e, speranță că Însoțirea în scurtă vreme își va înmulți membrii, când va realiza și câștiguri morale și materiale mai însemnate.

Prezident al Însoțirei e tînărul paroh Toma Modran, iar cassar economul Nicolae Opriș.

12. Însoțirea din *Guşterița* s'a activat în 1907. Ea are 34 membri, 25 deponenți cu minimul de 1 și cu maximul de cor. 1200, fiind suma totală a depunerilor ei de coroane 7066'67. Pretensiunile ei, cu sume dela 20—700 cor., dau suma de cor. 10,018'80. La fondul de rezervă, adăugînd profitul curat din 1909 de cor. 91'85, acela a ajuns cifra de cor. 183'89. Direcțiunea Însoțirei e de părere, că un avînt mai mare s'ar putea da Însoțirilor dacă s'ar putea intrupa ideea înființării Centralei Însoțirilor, la care ea aderă și a aderat dela înființarea ei.

Prezident al Însoțirei e parohul Traian Petrișor, iar cassar învățătorul George Stăneșe.

13. Însoțirea din *Mohu*, netranspunîndu-ne nici raportul pro 1909, pe cale particulară am aflat, că în 1909 a avut 222 membri cu cor. 4440 părți fundamentale. Depuneri a avut în suma totală de cor. 31,252'18, iar pretenziunile ei sunt de cor. 38.000, Profitul curat realizat în 1909 a fost de cor. 715'83. Fondul de rezervă al ei a întrecut suma de cor. 2000. Membrii Însoțirei, între altele, trag folos și din pășunea acvitată mai anii trecuți cu cor. 6816'37.

E de regretat, că această Însoțire, destul de puternică, nu își extinde cercul de lucrări, căci populațiunea din Mohu e lipsită de binefacerile așezămintelor economice.

14. Însoțirea din *Alfina*, constituită la 25 Aprilie 1909, cu 38 membri, cu tot atîtea părți funda-

mentale à 20 cor., cari fac cor. 760, cînd prezident al Însoțirei a fost ales economul Ioan Cichindelean, iar al comitetului de supraveghiere Eliseu Bălăban, comisar de drum și cassar harnicul paroh Ioan Petrișor. Activitatea și-a început-o la 1 Iulie 1909. În primile 6 luni ale activității sale, Însoțirea a avut depuneri, cu sume dela 20 cor. până la 3400 cor., în total de cor. 18.305. Cu un împrumut contras în cont-curent de cor. 8000, Însoțirea a lucrat cu un capital de cor. 26.660. Împrumuturile acordate membrilor sunt de cor. 25.989, iar profitul curat realizat de cor. 201'64.

15. Însoțirea din *Cornățel*, înregistrată de tribunal la 30 Iunie 1909 s'a activat la 1 Septembrie n. 1909 cu 60 membri, al căror număr a sporit până la finele anului 1909 la 76. În curs de 4 luni a avut 23 depuneri, cu sumele dela 20—1000 cor.. În total de cor. 8380. Împrumuturi, cu minimul de 20 și cu maximul de 500 cor., a acordat 32, în total cu cor., 8097. Profitul curat realizat de cor. 103.01 i-au pus te-meiu fondului de rezervă. Din în-suflețire, cu care ideea Însoțirei a fost întimpinată, să poate deduce, că în scurtă vreme toți economii din Cornățel să vor grupă în jurul acestui așezămint folositor.

Prezidentul al Însoțirei e vrednicul paroh George Simplăceanu, iar cassar economul Petru Coman.

16. Însoțirea din *Tălmăcel*, s'a activat la 1 Maiu 1909, cu 55 membri, al căror număr până la finele aceluși an s'a urcat la nu mai puțin de 167. Deponenți, cu minimul de 4 și cu maximul de 2440, a avut 69, fiind suma totală a depunerilor ei de cor. 25,240'46. Pretenziunile ei, cu sume dela 20—2000 cor. dau suma de cor. 46'061. În cele 7 luni de lucrare, ea a avut venit brut de cor. 1200, din care a procurat uu dulap, masă, scaune, lavițe și din care i-a mai rămas și un câștig curat de cor. 615. Însoțirea intenționează să întemeieze o societate de consum, în care scop va stăru și ajuta cu mijloace bănești, ca tineretul din comună să îmbrățișeze comerțul, ca cu timpul să fie aplicați la societatea de consum a Însoțirei.

Întrebări și răspunsuri.

Întrebare: Scutiți sunt preoții și învățătorii de lucrul public?

Ion V. în B.

Răspuns: Preoții și învățătorii pe baza act de lege I. din 1890. sunt scutiți de lucrul public de mână.

Dacă însă ei posed în comună casă ori vite de jug, sunt datori a îndeplini datorile de lucrul public prescise de legea sus numită. Preoții, pentru căruțele folosite încontinuu la îndeplinirea serviciului preoțesc, sunt scutiți de lucrul public.

ȘTIRI.

Tovărășie pentru asigurarea vitelor la Românii din America. O scrisoare din Garret Ind (America-de-nord, ne vestește că un număr de 60 de țărani români din comuna Porcești (com Sibiu) trecuți în lumea cea nouă, a hotărît înființarea unei tovărășii pentru asigurarea vitelor, prin ajutor împrumutat.

Au adunat un fond de 6000 cor., jumătate din camăta acestei sume să va adauga la sumă, iar jumătatea a doua să va da ca despăgubire rămînînd ca tovarășii să întregească ce nu ar ajunge pentru plățirea pagubelor.

Noua tovărășie își va începe lucrarea ei în scurtă vreme, și e făcută după îndrumările primite dela redactorul foii noastre, și după pilda „Reuniunii prop. de vite din Orăștie“.

„Ajutorul“, institut de credit pe acții din Seica-mare, în adunarea s'a generală din 4 Febr. a hotărît să-și ridice capitalul social dela 30'000 cor. la 50'000. prin 200 acții nouă, în valoare nominală de 100 coroane.

„Selăgiana“, institut de credit societ. pe acții în Jibău, în adunarea generală ce s'a ținut la 20 Febr., și-a ridicat capitalul social la 200.000 cor.

Muștele „Frit“. Din comitatul Torontal vin știri, că sămănăturile de toamnă (săcara și grful) sunt stricate tare de un fel de muște ce să chiamă „frit“. Neamul acesta de muște să trage din Svedia și sunt de 1—2 milimetri mari, negre. Vin roiuri (cîrduri) întregi, ca și lăcustele, și primăvara s'așează în paiele gingașe ale sămănăturilor, iar vara în spicul grfului, dar mai ales a secării, pe cari le rod. Și locul semănat cu săcără în com. Torontal nu-i mai puțin decît 12 mii de jughere. Din pricina aceasta prețul secării s'a ridicat.

În Reșița să va înființa o uzină electrică, care va fi în legătură cu fabrica de spirt a orașului.

În frunțașă comună Seliște, de lângă Sibiu, să va înființa o uzină electrică, care va fi o întreprindere a frunțașei bănci „Cassa de păstrare“ (reuniune) din Seliște.

Lucru și întreprinderi în 27 Martie să va da în întreprindere prin licitațiune cu oferte, edificarea unui pod de beton de fer, în orașul Aiud (Nagyenyed). Licitațiunea să va ținea în biroul oficiului de edile de stat din Aiud.

Tîrg de tauri de prăsilă în Arad. Reuniunea Agricolă a comitatului Arad va organiza pentru comitatele Arad, Bichiș și Cenad la 22 Martie, un tîrg de tauri de prăsilă în Arad.

Doritorii de a lua parte cu vite la acest tîrg, au să se aluțe până la 10 Martie, la secretariatul Reuniunii Agricole. (Aradvármegyeyi gazdasági egyesület).

La moșia contelui Potochi din Gurahonțului (Honczto) să află de vînzare 1110 m². de lemne de stejar.

Sută de mii la o înmormîntare. În Berlin a fost înainte cu cîteva zile înmormîntarea unui frunțaș al socialiștilor la ea au luat parte peste 100 de mii de muncitori, — așa ne spun veștile sosite de acolo. Paul Singer e numele acestui frunțaș socialist, și a fost un vrednic tovarăș de muncă a lui Rebel și Libknecht.

Meritul deosebit a lui a fost că a propovăduit organizarea muncitorimeii în nenumărate tovărășii, ca să poată lua lupta pe tărîmul economic cu stăpînii banilor, a capitaliștilor. Și a izbutit să facă aceasta și atît a fost destul ca el să fie trimis în dieta țării nemțești ca să-și ridice glasul și la locul acesta și să lupte pentru binele muncitorimeii.

În ziua înmormîntării lui în o mare parte din fabrici a încetat lucru, fiindcă muncitorimea și-a ținut de datorie să dea cinstea din urmă aceluia care o viață întreagă fără de încetare a propovăduit Însoțirea puterilor și rînduirea muncii, — și din credința lui fapte s'au făcut, a căror folos muncitorimea îl va simți veacuri în urmă.

Starea sămănăturilor.

După raportul minist. de agricult.

Până la sfîrșitul lui Ianuarie, — cu toate că ici colea au fost înghețuri și neauș, — n'a fost iarnă cu rînduială, timpul a fost neguros și cu ploii, — și numai la sfîrșitul lui Ianuarie și începutul lui Februarie s'a pornit pe iarnă. De atunci frigul, vîntul și viscolirea a ținut neînterupt până în zilele din urmă. Iarnă grea e și acuma în partea de răsărit și mieză-noapte a țării, unde frigul a pus pe gînduri pe plugari, din pricină că acoperemîntul de nea e slabuț, și îndeosebi sămănăturile răsărite mai tîrziu ar putea să sufere.

În unele părți a țării a căzut nea (zăpadă) îndeajuns pentru ca sămănăturile să fie scutite de îngheț; fiind însă frig, neaua a fost cu ușurință împrăștiată de viscol și holdele au rămas descoperite. Ar fi trebuință de un timp mai moale, cu cădere de zăpadă din belșug, pentru ca sămănăturile să ajungă sub acoperemînt. Economii să îndeletnicesc cu adusul de lemne, tăiatul de trestie, căratul de gheață și ducerea gunoiiului afară la cîmp. Nutrețuri sunt în toate părțile țării, așa că vitele până acum au iernat bine.

Boala de unghii și gură, care a bîntuit în țara întreagă, a încetat în cele mai multe locuri, și chiar acolo, unde mai e, nu mai e cu putere ca la început, așa că la începutul lucrului de primăvară putem nădăjdui că va înceta cu totul.

Prețul bucatelor.

În piața Orăștiei:

Grâu,	maja m.	19—20 cor.
Cucuruz	„	9.50—10 „
Ovăș	„13 ¹ / ₂ —14 ¹ / ₂ „	„
Orz	„	12—13 „
Mere după soi	„	15—50 „
Nuci	„	50—80 „

În Budapesta:

Grâu	maja m.	cor. 23.50—24.50
Cucuruz	„	10.50—11
Ovăș	„	15.50—16.50
Orz	„	14—14.50

„Tipografia Nouă“, Orăștie.